Stručni centar za prevenciju ovisnosti

Strateški plan Stručnog centra za prevenciju ovisnosti 2026 – 2030.

Sadržaj

Predgovor.....3
O Stručnom centru – ko smo i zašto postojimo? 4
Vrijednosti i principi Stručnog centra.....6
Vizija i misija.....8
Prevencija ovisnosti.....9
Prevalencijski podaci o ovisničkim i rizičnim ponašanjima mladih u BiH.....12
Ciljne grupe i krajnji korisnici..... 13
Strateški pravci djelovanja i razvoja 14
Ciljevi, rezultati i aktivnosti.....16
Partneri i donatori.....26
Monitoring i evaluacija.....27

Predgovor

Prevencija ovisnosti nije samo stručna oblast – ona je izraz brige za ljude, zajednice i budućnost koju zajedno gradimo. Stručni centar za prevenciju ovisnosti nastao je iz dubokog uvjerenja da se društvene promjene ne događaju same od sebe, već zahvaljujući znanju, predanosti i vjeri da svaka osoba zaslužuje priliku da živi život oslobođen ovisnosti.

Ovaj strateški plan rezultat je višegodišnjeg iskustva, zajedničkog rada i stalne težnje da se prevencija ovisnosti u Bosni i Hercegovini razvija kao profesionalna, održiva i prepoznatljiva oblast djelovanja. U periodu 2026–2030. godine naš cilj ostaje jasan – jačati kapacitete porodica, škola, radnog okruženja i zajednica, te institucija kako bi prevencija postala sastavni dio svakodnevnog života, a ne samo reakcija na problem.

Kao predsjednica Upravnog odbora, s ponosom ističem da ovaj dokument nije samo plan aktivnosti, nego i poziv na zajedničko djelovanje. On spaja stručnost i iskustvo brojnih profesionalaca koji već godinama doprinose razvoju prevencije kroz saradnju s institucijama, organizacijama i zajednicama koje dijele viziju društva u kojem svaka mlada osoba ima podršku da raste zdravo, sigurno i s vjerom u vlastite potencijale.

Strateški plan postavlja temelje za dalji razvoj Stručnog centra kroz unapređenje kvaliteta prevencije, kontinuiranu edukaciju i saradnju sa školama, lokalnim zajednicama, institucijama i akademskim sektorom. Njegova vrijednost ne ogleda se samo u jasno postavljenim ciljevima, već i u ljudima koji ih provode – u njihovom znanju, predanosti i stalnom jačanju kapaciteta stručnjaka i stručnjakinja Stručnog centra, kao i profesionalaca koji svakodnevno doprinose jačanju kvalitete i prepoznatljivosti prevencije u Bosni i Hercegovini.

S dubokom zahvalnošću svima koji su svojim idejama, vremenom i energijom doprinijeli nastanku ovog dokumenta, vjerujem da će Strateški plan 2026–2030. služiti kao kompas za zajedničko djelovanje – jer prevencija nije trošak, već ulaganje u zdravlje, dostojanstvo i budućnost svakog pojedinca.

Mr.sci. Ivona Čelebičić
Predsjednica Upravnog odbora
Stručni centar za prevenciju ovisnosti

O Stručnom centru – ko smo i zašto postojimo?

Stručni centar za prevenciju ovisnosti je tokom 23 godine djelovao pod nazivom Udruženje za prevenciju ovisnosti NARKO-NE, osnovano 2002. godine pri Ministarstvu pravde BiH. Za vrijeme ovog perioda organizacija je, kroz dosljedan rad i razvoj kvalitetnih programa, izrasla u prepoznatljivog nosioca stručnog i sistemskog pristupa prevenciji u Bosni i Hercegovini. Promjena naziva u Stručni centar za prevenciju ovisnosti, zvanično provedena u avgustu 2025. godine, predstavlja rezultat tog rasta i postignuća.

Stručni centar za prevenciju ovisnosti djeluje na području Bosne i Hercegovine u oblasti univerzalne i selektivne prevencije ovisnosti. Razvijamo intervencije utemeljene na dokazima koje balansiraju između svjetskih naučnih trendova u prevenciji ovisnosti i konkretnih potreba u Bosni i Hercegovini u svim područjima ljudskog života:

Porodica

Škola

Radno mjesto

Lokalna zajednica

Životna sredina

Mediji

Kako bismo spriječili ovisnost u svim njenim oblicima, sarađujemo s ključnim društvenim akterima širom Bosne i Hercegovine – pojedincima, grupama i institucijama – kao agensima socijalizacije. Kroz edukaciju, mentorstvo, istraživanje, zagovaranje i umrežavanje, povezujemo savremena naučna saznanja iz oblasti prevencije ovisnosti s praksom na terenu, s ciljem smanjenja rizičnih ponašanja među djecom, mladima i odraslima u Bosni i Hercegovini.

Provođenje intervencija kontinuirano se nadzire a njihov učinak evaluira kako bi se osiguralo poštovanje stručnih standarda i spriječila mogućnost neželjenih posljedica za krajnje korisnike.

Vrijednosti i principi Stručnog centra

Prevencija ovisnosti i unapređenje zdravlja
Mi kreiramo uslove za zdravoodrastanje. Radimo na uzrocima nastanka različitih vrsta ovisnosti,jačamo životne vještine kod djece i mladih te razvijamo sadržaje za kvalitetno provođenje slobodnog vremena.

Volonterizam i neformalno obrazovanje
Za nas je volonterski rad instrument za lični razvoj i usavršavanje mladih,te model za promociju društvene odgovornosti. Volonteri i volonterke usvajaju znanje i pozitivne vrijednosti koje primjenjuju i prenose u svojim zajednicama.

Kvalitet života pojedinca i društva
Naš pristup se ogleda u prepoznavanju i ojačavanju resursa i potencijala pojedinaca, u skladu s njihovim potrebama. Podstičemo aktiviranje lične motivacije, odgovornosti i izgradnju kvalitetnih odnosa koje smatramo nekim od najvažnijih faktora prevencije ovisnosti.

Stručnost i inovativnost
Našu profesionalnost i inovativnost u preventivnom radu odlikuju: naučna utemeljenost, metode rada prilagođene ciljnim grupama i povezivanje znanja s ličnim stavovima i emocijama.

·Umrežavanje
Uključujemo djecu i mlade iz različitih dijelova Bosne i Hercegovine, povezujemo se s drugim vladinim i nevladinim organizacijama, te sarađujemo s predstavnicima vlasti svih nivoa s ciljempoboljšanja zdravlja u društvu.

Kontinuiran rast i dosljednost
Od početka djelovanja planiramo i provodimo sadržaje u skladu s našom misijom i vizijom, aktuelnim naučnim i stručnim saznanjima, kao i postojećim pravnim osnovama. Posvećeni smo razvoju i profesionalizaciji prevencije ovisnosti u Bosni i Hercegovini. S dostupnim resursima ostvarujemo maksimalne rezultate u radu, te ih transparentno komuniciramo prema javnosti.

Vizija i misija

VIZIJA

Budućnost Bosne i Hercegovine u kojoj je prevencija temelj zdravijeg i sigurnijeg društva.

MISIJA

Stručni centar za prevenciju ovisnosti sprečava rizična ponašanja među djecom, mladima i odraslima u BiH, povezujući prevencijsku nauku i praksu putem obuke, mentorstva, istraživanja, zagovaranja i umrežavanja.

Prevencija ovisnosti

Ovisnost je složena biološka, psihološka i socijalna pojava koju karakterizira kompulzivna i prekomjerna upotreba psihoaktivnih supstanci ili ponavljanje rizičnih ponašanja, uprkos njihovim štetnim posljedicama. Ona dovodi do postupne dominacije supstance ili ponašanja nad ostalim aspektima života, narušavajući fizičko i mentalno zdravlje, odnose i funkcionisanje pojedinca u društvu. Različite definicije ističu različite dimenzije ovog fenomena – od bioloških i neurohemijskih mehanizama do psiholoških i socijalnih faktora koji oblikuju i održavaju ovisnost. Razumijevanje ovisnosti kao višedimenzionalnog fenomena temelj je svake učinkovite prevencije. Ono omogućava pristup koji ne gleda samo na supstancu ili ponašanje, nego i na širi kontekst života pojedinca – njegovu porodicu, školu, zajednicu i društvene okolnosti koje mogu podsticati ili sprečavati razvoj ovisničkih obrazaca.

U posljednjih nekoliko decenija došlo je do značajnog napretka u području razvoja odgovornih i naučno utemeljenih preventivnih intervencija. Dva su značajna dokumenta na kojima se zasnivaju učinkovite preventivne intervencije u svijetu:

- Međunarodni standardi za prevenciju zloupotrebe droga: Smjernice za kreatore politika, koji sadrže sažetak naučnih spoznaja na kojima se zasnivaju preventivne intervencije i politike sprečavanja korištenja ili smanjenja korištenja psihoaktivnih supstanci utemeljene na dokazima. Standarde su razvili UN-ov Ured za droge i kriminal (UNODC) i Svjetska zdravstvena organizacija u saradnji s istraživačima prevencije, specijalistima za prevenciju i kreatorima politika iz cijeloga svijeta.
- Evropski standardi za kvalitetnu prevenciju zloupotrebe droga (EDPQS), koje je objavila Agencija za droge Europske unije,

EUDA (nekadašnji Evropski centar za praćenje droga i ovisnosti o drogama, EMCDDA). Ovaj dokument daje evropski okvir za provođenje visokokvalitetne prevencije korištenja psihoaktivnih supstanci. Za razliku od Međunarodnih standarda, koji su usmjereni na sadržaj, strukturu i najprimjerenije edukativne strategije same intervencije, Evropski standardi usmjereni su na to „kako" planirati, izabrati i provesti preventivnu intervenciju i osigurati kvalitetu (Brotherhood, Sumnall i The European Prevention Standards Partnership, 2013).

Prevencija ovisničkih ponašanja ima za cilj spriječiti ili odgoditi početak korištenja supstanci i može pomoći osobama koje su već započele s korištenjem, izbjeći razvoj poremećaja korištenja psihoaktivnih supstanci i s njom povezanih zdravstvenih i društvenih problema. Prevencija ovisničkih i rizičnih ponašanja ima i širu svrhu, a to je zdrav i siguran razvoj djece i mladih koji omogućava ostvarenje njihovih talenata i potencijala. To se postiže ukazivanjem podrške razvoja pozitivnih odnosa s porodicom, školom, vršnjacima, radnim okruženjem i zajednicom.

prevenciji ovisnosti mikro- i makronivoi predstavljaju dva različita, ali međusobno povezana pristupa za rješavanje problema ovisnosti u društvu.

Mikronivo se odnosi na individualni ili direktni kontekst pojedinca (porodica, škola i radno mjesto). Ovdje se fokusira na rad sa pojedincima ili malim grupama, posebno s onima koji su u riziku od razvoja ovisnosti. Na ovom nivou se primjenjuju intervencije usmjerene na:

1. Obrazovanje i svjesnost – Pružanje informacija o štetnim posljedicama upotrebe psihoaktivnih supstanci kroz edukativne radionice, savjetovanje i psihosocijalnu podršku.
2. Izgradnju vještina – Razvijanje socijalnih i emocionalnih vještina, kao što su rješavanje problema, donošenje odluka i suočavanje sa stresom, kako bi se pojedincima pomoglo da se bolje nose sa životnim izazovima bez upotrebe supstanci ili drugih rizičnih ponašanja.
3. Individualnu podršku – Terapeutski rad s pojedincima ili porodicama, savjetovanje i terapija za one koji su već u problemu s ovisnošću ili su u visokom riziku

Mikronivo omogućava precizno prilagođavanje programa pojedincu, na osnovu njegovih potreba, konteksta i i rizika. Kroz rad na ovom nivou, moguće je brzo identifikovati probleme i intervenisati prije nego što se razvije ovisnost. Sam pristup omogućava direktan uticaj na pojedinca, što može dovesti do dugoročnih promjena u ponašanju.

Makronivo podrazumijeva širu društvenu sliku, uključujući politiku, zakonodavstvo, javne kampanje i sistemske promjene koje mogu uticati na cijelu populaciju. Prevencija na ovom nivou uključuje:

1. Javne politike i zakone – Razvoj i implementacija zakona koji regulišu upotrebu psihoaktivnih supstanci, kao što su zakoni o ograničenju prodaje alkohola i cigareta, kao i zakoni o kaznenim mjerama za trgovinu drogama.
2. Javne kampanje – Masovne medijske kampanje koje podižu svijest o štetnosti ovisnosti, promovišu zdrave životne navike i mijenjaju stavove prema psihoaktivnim supstancama u cijelom društvu.
3. Institucionalnu podršku – Uspostavljanje programa na nivou lokalnih zajednica koji se fokusiraju na prevenciju u školama, zdravstvenim ustanovama i radnim mjestima.
4. Socio-ekonomske promjene – Poboljšanje životnih uslova, smanjenje siromaštva i povećanje pristupa obrazovanju i zdravstvenoj zaštiti, što može smanjiti faktore rizika povezane s ovisnošću.

Makronivo omogućava implementaciju strategija koje utiču na veliki broj ljudi i koje imaju dugoročan uticaj na društvo. Ovaj pristup stvara okruženje koje podržava prevenciju ovisnosti kroz zakonodavne mjere, obrazovne sisteme i javne institucije. Kada se makrostrategije kombinuju s mikrointervencijama, stvara se koherentniji i održiviji sistem prevencije.

Oba nivoa su ključna u prevenciji ovisnosti, jer zajedno osiguravaju sveobuhvatan pristup – individualni rad na mikronivou dopunjava sistemske promjene i javne politike na makronivou. Uspješna prevencija ovisnosti zahtijeva saradnju između ova dva nivoa kako bi se postigao trajan i učinkovit uticaj na pojedince i društvo u cjelini.

Prevalencijski podaci o ovisničkim i rizičnim ponašanjima mladih u BiH

Podaci iz 2024. vezani za istraživanje o kockanju i korištenju interneta, te navikama konzumiranja duhanskih proizvoda, alkohola i marihuane među djecom i mladima od 13 do 17 godina u tri kantona u FBiH pokazuju nužnost pravovremenog i učinkovitog preventivnog djelovanja.

Prema dobijenim rezultatima većina učenika provede više od dva sata koristeći internet (91,2%). Također, učenici često koriste i društvene mreže, a internet pretežno koriste za edukaciju, druženje i pretraživanje društvenih mreža.

- 13,5% tvrdi da imaju poteškoće s kontrolisanjem količine vremena koje provode na internetu,
- 11,5% koristi internet da bi se osjećali bolje kada su uznemireni,
- 24,9% učenika igra igre na sreću,
- Između 15 i 20% učenika kao razloge igranja igara na sreću navodi zabavu, uzbuđenje, zaradu i dosadu,
- 18% učenika konzumira cigarete, 24,8% učenika konzumira elektronske cigarete, 6,4% učenika konzumira snus, a 26,4% učenika konzumira nargilu,
- 26,6% učenika konzumira duhanske proizvode jer ih to opušta, 21% jer ih to smiruje, 19,3% kada su tužni ili ljuti, 16,6% jer im duhanski proizvodi pomažu da zaborave na probleme u svom životu,
- 20,3% učenika konzumira alkohol,
- 18,9% smatra da konzumiranje alkohola nije štetno bez obzira na količinu ili učestalost konzumiranja,
- 6% učenika konzumira marihuanu,
- 21,8% učenika se ne slaže da je konzumiranje marihuane štetno bez obzira na količinu i učestalost njenog konzumiranja,
- Učenici koji su učestvovali u fokus grupama navode da su glavni razlozi zbog kojih se mladi upuštaju u rizična ponašanja znatiželja, pritisak društva i potreba mladih da se istaknu u društvu. Većina ističe da svoje slobodno vrijeme provode kvalitetno i korisno (79,9%), te da u njihovim lokalnim zajednicama nedostaje sportskih igrališta ili centara za mlade kako bi mladi kvalitetnije provodili svoje slobodno vrijeme.

Ciljne grupe i krajnji korisnici

Ciljna grupa (direktan uticaj aktivnosti: oni koji imaju korist kratkoročno)	Krajnji korisnici (drugi ljudi koji imaju korist dugoročno)	Ključni partneri (oni koji na određeni način učestvuju, doprinose, utiču ili imaju interes)
Profesionalci/profesionalke u radu s djecom i mladima u obrazovanju, zdravstvu, socijalnoj zaštiti, sigurnosti i aktivnostima u slobodnom vremenu Donosioci odluka na svim nivoima uključeni u oblast prevencije ovisnosti Roditelji	Djeca i mladi u BiH Nastavno i stručno osoblje u školama, ustanovama socijalne i zdravstvene zaštite Članovi/članice drugih nevladinih organizacija Stanovnici/stanovnice lokalnih zajednica	Vladine institucije Ustanove socijalne zaštite Obrazovne institucije Zdravstvene institucije Sigurnosne institucije Domaće nevladine organizacije Međunarodne vladine i nevladine organizacije Mediji Donatori

Strateški pravci djelovanja i razvoja

Generalni strateški cilj:

Do 2030. godine, Stručni centar za prevenciju ovisnosti će uspostaviti funkcionalan i prepoznat nacionalni sistem prevencije zasnovan na dokazima, koji povezuje nauku, praksu i politiku u cilju smanjenja ovisničkih i rizičnih ponašanja i jačanja zdravlja i blagostanja djece, mladih i odraslih u Bosni i Hercegovini.

Strateški pravci djelovanja

U skladu s misijom i vizijom organizacije, strateški plan se zasniva na sljedećim pravcima djelovanja:

Unapređenje kvalitete i dostupnosti preventivnih intervencija u svim životnim okruženjima

- Razvoj i implementacija naučno zasnovanih pristupa prevenciji ovisnosti u porodici, obrazovnim ustanovama, lokalnim zajednicama i radnim sredinama.

Sistemsko jačanje kapaciteta ključnih aktera i profesionalaca

- Kontinuirano osposobljavanje i podrška stručnjacima i akterima koji rade s djecom, mladima i odraslima, uz razvoj standarda kvalitete u prevenciji.

Zagovaranje javnih politika i regulative koje podržavaju prevenciju ovisničkih i rizičnih ponašanja

- Iniciranje i podrška procesima unapređenja politika, zakona i institucionalnih mehanizama koji omogućavaju dugoročno djelovanje zasnovano na dokazima.

Promocija zdravih navika i informisanje javnosti

- Planiranje i provođenje javnih kampanja s fokusom na osnaživanje građana, razvijanje svijesti i smanjenje štetnih praksi i stereotipa u vezi s ovisnostima.

Razvoj i upotreba naučno utemeljenih znanja i praksi

- Jačanje istraživačkog rada, objavljivanje stručnih sadržaja i umrežavanje s akademskom zajednicom radi razvoja politike i prakse zasnovane na dokazima.

Ciljevi, rezultati i aktivnosti

GENERALNI STRATEŠKI CILJ: Do 2030. godine, Stručni centar za prevenciju ovisnosti će uspostaviti funkcionalan i prepoznat nacionalni sistem prevencije zasnovan na dokazima, koji povezuje nauku, praksu i politiku u cilju smanjenja ovisničkih i rizičnih ponašanja i jačanja zdravlja i blagostanja djece, mladih i odraslih u Bosni i Hercegovini.

Mikrookruženje	**Makrookruženje**	**Istraživački i stručni razvoj prevencije ovisnosti**
Generalni cilj I Osnažiti mikrookruženja (porodicu, školu i radno mjesto) za provođenje naučno utemeljenih preventivnih programa	Generalni cilj II Uspostaviti regulatorni, društveni i informacijski okvir koji podržava zdravo i sigurno okruženje i smanjuje dostupnost ovisničkih i rizičnih ponašanja	Generalni cilj III Razviti nacionalni sistem znanja, istraživanja i profesionalnih standarda u prevenciji ovisnosti

Mikrookruženje

GENERALNI CILJ I:
Osnažiti mikrookruženja (porodicu, školu i radno mjesto) za provođenje naučnoutemeljenih preventivnih programa

Prevencija u porodičnom okruženju

SPECIFIČNI CILJEVI	STRATEGIJE	AKTIVNOSTI	REZULTATI
Cilj1.1: Unaprijediti kompetencije roditelja za jačanje zaštitnih faktora i smanjenje ovisničkih i rizičnih ponašanja	• Provoditi i dalje razvijati program Snažne porodice u različitim zajednicama u partnerstvu s profesionalcima i relevantnim institucijama, te pilotirati nove, naučno utemeljene i dokazano učinkovite preventivne programe usmjerene na ojačavanje porodica i jačanje zaštitnih faktora kod djece i mladih. • U skladu s procjenama potreba porodica u BiH razviti autorski preventivni program za podršku porodicama, u partnerstvu sa relevantnim institucijama	• Analizirati potrebe porodica i postojeće prakse, te odabrati i/ili razviti programe prilagođene kontekstu BiH • Osposobiti stručnjake za preventivni rad s porodicama u zajednicama • Razviti i distribuirati promotivne i edukativne materijale za porodice i zajednice • Provoditi postojeće i pilotirati nove edukativne aktivnosti s porodicama u skladu s odabranim programima	• Osnažene porodice, socijalna podrška i osjećaj pripadnosti • Osnaženi stručnjaci za preventivni rad s porodicama u lokalnim zajednicama • Izgrađeni resursi za pružanje podrške porodicama • Razvijen preventivni program za rad s porodicama u skladu s naučnim saznanjima i prilagođen lokalnom kontekstu.

Prevencija u školskom okruženju			
SPECIFIČNI CILJEVI	**STRATEGIJE**	**AKTIVNOSTI**	**REZULTATI**
Cilj 1.2: Razviti i provoditi školske preventivne programe temeljene na dokazima, prilagođene uzrastu i kontekstu	• Provoditi postojeće i pilotirati nove preventivne intervencije u školama u saradnji s relevantnim akterima • Zagovarati promjene politika i lobirati kod donosioca odluka za uvođenje naučno utemeljenih preventivnih intervencija u obrazovni sistem	• Održavati i razvijati saradnju sa relevantnim ministarstvima i stručnim pedagoškim institucijama • Organizovati obuke i prateće procese podrške za izvršioce programa • Osigurati kvalitetno i standardizovano provođenje preventivnih intervencija u školama • Kreirati i sprovoditi zagovaračke inicijative za integrisanje dokazano učinkovitih programa u obrazovni sistem	• Osnaženi učenici razumiju rizike, razvijaju zdrave obrasce ponašanja i donose odgovorne odluke u podržavajućem školskom okruženju • Najmanje jedna intervencija integrisana u nastavni ili vannastavni plan i program u školama • Osposobljeni izvršioci intervencija u školama • Uspostavljena baza izvršioca intervencija na nivou kantona

Prevencija na radnom mjestu			
SPECIFIČNI CILJEVI	**STRATEGIJE**	**AKTIVNOSTI**	**REZULTATI**
Cilj1.3: Razviti i implementirati sveobuhvatan model prevencije ovisnosti i promocije zdravlja na radnom mjestu, kroz partnerstva s javnim i privatnim sektorom	• Mapirati ključne aktere i uspostaviti međusektorska partnerstva s institucijama i kompanijama radi zajedničkog provođenja programa. • Unaprijediti sveobuhvatan model preventivnog programa prilagođen radnom okruženju • Provesti pilot-program u odabranim radnim sredinama kako bi se testirala primjenjivost i učinkovitost razvijenog modela • Promovisati značaj prevencije na radnom mjestu i zagovarati širu primjenu programa kod poslodavaca i donosioca odluka.	• Potpisati memorandume o saradnji i uspostaviti radnu grupu stručnjaka iz oblasti prevencije i zaštite zdravlja na radu • Izgraditi kapacitete ključnih aktera za primjenu modela prevencije ovisnosti na radnom mjestu • Provesti potpunu pilot-fazu programa u najmanje dvije partnerske kompanije/ustanove • Provesti najmanje dvije javno zagovaračke kampanje s ciljem promocije rezultata programa, te integrisanja preventivnih mjera u standarde zdravlja na radnom mjestu • Izraditi preporuke za sistemsko uvođenje učinkovitih preventivnih programa u zdravstvene politike i zakone o zaštiti zdravlja i sigurnosti na radu	• Zaposlenici povećali svijest o rizicima, razvili zdrave obrasce ponašanja i doprinose sigurnijem i podržavajućem radnom okruženju • Potpisana najmanje tri memoranduma o saradnji i formirana multisektorska radna grupa iz relevantnih oblasti • Program implementiran u dvije organizacije uz internu evaluaciju koja ukazuje na smanjenje rizičnih ponašanja i rast svijesti o zdravlju. • Provedene dvije kampanje koje su senzibilizirale poslodavce i zaposlene o značaju prevencije na radnom mjestu • Program proširen na još tri organizacije i izrađen dokument s preporukama za integraciju u relevantne politike i zakone

Makrookruženje

Generalni cilj II: Uspostaviti regulatorni, društveni i informacijski okvir koji podržava zdravo i sigurno okruženje i smanjuje dostupnost ovisničkih i rizičnih ponašanja

Okolinske preventivne intervencije

SPECIFIČNI CILJEVI	STRATEGIJE	AKTIVNOSTI	REZULTATI
Cilj 2.1: Razviti i provoditi zagovaračke inicijative za unapređenje politika i zakona u oblasti alkohola, duhana i igara na sreću	• ·Mapirati postojeće politike, zakone i podzakonske akte, kao i relevantne donosioce odluka u oblasti regulacije alkohola, duhana i igara na sreću u BiH • Provoditi strukturirane zagovaračke aktivnosti i lobiranje s ciljem izmjene postojećih politika i usvajanja mjera koje ograničavaju dostupnost, pristupačnost i štetne posljedice konzumacije alkohola, duhana i igara na sreću	• ·Provesti analizu zakonskih i podzakonskih akata u oblasti alkohola, duhana i igara na sreću, uključujući procjenu njihove primjene u praksi • ·Mapirati relevantne aktere i institucije nadležne za kreiranje, usvajanje i provođenje politika u ciljnim oblastima u BiH • ·Izraditi konkretne preporuke za unapređenje zakonskog okvira i politike javnog zdravlja • ·Formirati koaliciju zainteresovanih strana iz civilnog sektora, struke i zajednice, te provesti aktivnosti jačanja njihovih kapaciteta za učinkovito zagovaranje • ·Kreirati strukturiran zagovarački plan s jasno definisanim ciljevima, porukama, ciljnim grupama i kanalima komunikacije • Implementirati kampanju usmjerenu na promociju preporuka, uticanje na donosioce odluka i podizanje svijesti javnosti	• ·Analizom regulative i prakse provođenja identifikovani ključni resursi i nedostaci u postojećem sistemu • ·Na osnovu nalaza izrađen strukturiran dokument sa konkretnim prijedlozima izmjena i dopuna zakonskog okvira • ·Uspostavljena funkcionalna i strateški usmjerena koalicija relevantnih aktera iz različitih sektora • Zagovaračka kampanja s jasnim ciljevima i porukama koja podiže svijest i utiče na donosioce odluka

Prevencija putem medija			
SPECIFIČNI CILJEVI	**STRATEGIJE**	**AKTIVNOSTI**	**REZULTATI**
Cilj 2.2: Promovisati zdrave životne navike kroz javne kampanje i partnerske akcije	• Uključiti relevantne stručnjake i institucije iz sektora zdravstva, obrazovanja, socijalne zaštite i medija u planiranje i kreiranje sadržaja javnih informativnih kampanja • Realizovati ciljane i tematski fokusirane kampanje koje promovišu naučno utemeljenu prevenciju i podstiču zdravije životne izbore • Povezati javne kampanje s aktivnostima Stručnog centra radi osiguranja konzistentnosti poruka, jačanja uticaja na javno mnijenje i postizanja šireg dosega	• Organizovati edukaciju predstavnika institucija, organizacija i medijskih kuća koji će biti uključeni u dizajn i implementaciju kampanja, uz fokus na standarde kvalitete u prevenciji i komunikaciji • U saradnji sa stručnjacima i ciljnim grupama razviti i validirati poruke i sadržaje kampanja, oslanjajući se na naučne dokaze i principe efektivne komunikacije • Dizajnirati i provesti najmanje pet javnih kampanja tematski usmjerenih na promociju zdravih navika i prevenciju rizičnih ponašanja, s primjenom različitih kanala komunikacije • Uspostaviti sistem za evaluaciju dosega, prihvatljivosti i uticaja kampanja na znanja, stavove i ponašanje ciljnih grupa	• Unaprijeđeno razumijevanje i pozitivniji stavovi javnosti o važnosti ulaganja u naučno zasnovane i učinkovite mjere prevencije • Prepoznat značaj odgovornosti ključnih aktera u prevenciji ovisnosti kod djece i mladih • Smanjena upotreba neučinkovitih i štetnih pristupa, zahvaljujući informisanju javnosti i promociji kvalitetnih, naučno utemeljenih pristupa prevencije rizičnih i ovisničkih ponašanja

Prevencija u zajednici			
SPECIFIČNI CILJEVI	**STRATEGIJE**	**AKTIVNOSTI**	**REZULTATI**
Cilj2.3: Jačati kapacitete lokalnih zajednica i civilnog sektora u primjeni učinkovitih preventivnih intervencija	• Pilotirati i implementirati program Preventeen u odabranim lokalnim zajednicama kao model prevencije ovisnosti među mladima u slobodnom vremenu • Razviti i pilotirati dodatne inovativne programe rada s mladima u zajednici, u skladu s prepoznatim potrebama • Implementirati Stariji brat, starija sestra (SBSS) i Boombar kao inovativne modele rada s mladima u zajednici, s ciljem unapređenja kvaliteta života i jačanja socijalne povezanosti. • • Zagovarati institucionalno prepoznavanje SBSS modela kroz njegovo uključivanje u katalog socijalnih usluga • Omogućiti mladima učešće u programima međunarodnog volontiranja kao sredstvu za lični razvoj, interkulturalnu razmjenu i doprinos lokalnoj zajednici	• Analizirati postojeće pristupe rada s mladima u slobodnom vremenu, s ciljem identifikacije dobrih praksi, potreba i mogućnosti za unapređenje • Razviti minimalne standarde kvalitete za prevenciju ovisnosti u slobodnom vremenu i integrisati ih • u radne protokole, interne pravilnike ili strateške dokumente organizacija koje rade s mladima • Organizovati obuke i supervizijske sastanke za osobe koje rade s mladima, radi jačanja njihovih kapaciteta i primjene standarda kvalitete prevencije ovisnosti • Kreirati model podrške za lokalne aktere u prepoznavanju i odgovoru na potrebe mladih, posebno tokom kriznih i tranzicijskih razvojnih faza • Jačati mentorske i socijalne vještine mladih za aktivno učešće u promociji zdravlja i prevenciji rizičnih ponašanja, kroz edukaciju, mentorstvo, razvoj vlastitih inicijativa i vršnjačku podršku	• Osnaženi lokalni akteri koji rade s djecom i mladima u oblasti prevencije i slobodnog vremena • Mladi aktivno uključeni u osmišljavanje i realizaciju inicijativa za unapređenje zdravlja i blagostanja u lokalnim zajednicama. • Standardi kvalitete za prevenciju ovisnosti u slobodnom vremenu razvijeni, integrisani u rad lokalnih aktera i aktivno promovirani. • Unaprijeđene mentorske vještine kod mladih kao dio njihovog aktivnog učešća u zajednici • Djeca u riziku osnažena kroz mentorsku podršku

Istraživački i stručni razvoj prevencije ovisnosti

Generalni cilj III Razviti nacionalni sistem znanja,istraživanja i profesionalnih standarda u prevenciji ovisnosti

Razvojno naučna komponenta

SPECIFIČNI CILJEVI	STRATEGIJE	AKTIVNOSTI	REZULTATI
Cilj3.1: Jačati veze između akademske zajednice i prakse kroz zajedničke istraživačke, evaluacijske i druge projekte	• Planirati i provoditi istraživačke projekte i evaluacijske studije koje doprinose razvoju i primjeni naučno zasnovanih pristupa u prevenciji ovisnosti • Objavljivati stručne i naučne radove u oblasti prevencije ovisnosti radi doprinosa razvoju znanja, vidljivosti i legitimnosti Stručnog centra u akademskoj zajednici i praksi • Uspostaviti saradnju sa univerzitetima i istraživačkim institucijama, u kojoj Stručni centar nudi ekspertizu iz prakse, a akademska zajednica doprinosi kroz istraživanje, evaluaciju i legitimizaciju pristupa • Mapirati i uključiti eksperte sa univerziteta i fakulteta u rad Stručnog centra radi jačanja veze između obrazovanja i prakse, te ojačavanja nastavnog osoblja za prenošenje znanja studentima	• Provoditi epidemiološka, etiološka i druga istraživanja, kao i evaluacijske studije u oblasti prevencije ovisnosti u saradnji s relevantnim partnerima iz naučne i stručne zajednice • Revidirati i unaprijediti postojeće sporazume o saradnji s univerzitetima, • s ciljem jačanja zajedničkih istraživačkih i evaluacijskih inicijativa, uključujući angažman akademskog osoblja u razvojnim aktivnostima Stručnog centra • Razviti i objavljivati stručni bilten ili časopis koji promoviše naučno zasnovane pristupe, dobre prakse i istraživačke nalaze iz oblasti prevencije ovisnosti	• Formalizovana i funkcionalna partnerstva sa univerzitetima i istraživačkim institucijama • Provedena i objavljena relevantna istraživanja i stručni radovi u oblasti prevencije ovisnosti • Uspostavljen stručni bilten ili časopis koji jača razmjenu znanja i promoviše naučno utemeljenu praksu u prevenciji ovisnosti

SPECIFIČNI CILJEVI	STRATEGIJE	AKTIVNOSTI	REZULTATI
Cilj 3.2: Profesionalizovati prevencijski sektor kroz standarde kvalitete i kontinuirano obrazovanje	• Unaprijediti interne kapacitete Stručnog centra kroz kontinuiranu analizu potreba, edukaciju zaposlenih i razvoj stručne infrastrukture • Razvijati i testirati inovativne pristupe prevenciji koji obuhvataju različite razvojne faze djece i mladih, uključujući one koje su do sada bile nedovoljno zastupljene u preventivnoj praksi • Razviti strategiju kontinuiranog stručnog usavršavanja za donosioce odluka i praktičare u oblasti prevencije ovisnosti, s fokusom na različite profesionalne profile i sektore	• Razviti i implementirati plan stručnog usavršavanja zaposlenika Stručnog centra, u skladu s identifikovanim potrebama i savremenim pristupima prevenciji ovisnosti • Provesti analizu preventivnih potreba u različitim razvojnim fazama djece, s fokusom na ranije uzraste koji nisu adekvatno obuhvaćeni postojećim programima. • Organizovati i učestvovati na nacionalnim i međunarodnim konferencijama s ciljem razmjene znanja, promocije rada Stručnog centra i umrežavanja sa stručnjacima i donosiocima odluka • Implementirati Evropski prevencijski kurikulum (EUPC) za donosioce odluka i druge ključne aktere u sistemu, s ciljem povećanja razumijevanja i podrške za naučno utemeljene preventivne mjere • Razviti modularni koncept obuka za praktičare, prilagođen različitim sektorima i nivoima djelovanja u prevenciji ovisnosti, zasnovan na savremenim standardima i dokazima iz prakse • Inicirati i voditi procese implementacije strateških dokumenata vlasti iz oblasti prevencije ovisnosti • Inicirati izradu minimalnih standarda prevencije ovisnosti u BiH	• Zaposlenici Stručnog centra kontinuirano unapređuju svoje stručno znanje prema planovima usavršavanja • Identifikovana prioritetna razvojna razdoblja za proširenje preventivnog djelovanja, uz preporuke za dalje intervencije • Ostvareno aktivno učešće i pozicioniranje Stručnog centra na nacionalnim i međunarodnim konferencijama i aktivnostima • Osnaženi stručnjaci i donosioci odluka primjenjuju naučno utemeljene pristupe u prevenciji • Uspostavljeni mehanizmi za provođenje strateških dokumenata i definisani minimalni standardi koji osiguraju kvalitet i usklađenost preventivnih aktivnosti u BiH

SPECIFIČNI CILJEVI	STRATEGIJE	AKTIVNOSTI	REZULTATII
Cilj3.3: Uspostaviti savjetodavno tijelo za razvoj naučno utemeljene prevencije u BiH	• Uspostaviti savjetodavno tijelo za strateški razvoj prevencije ovisnosti, koje okuplja donosioce odluka, predstavnike akademske zajednice i relevantne sektore, kao mehanizam za stručno zagovaranje i lobiranje	• Mapirati i angažovati eksperte iz relevantnih sektora za formiranje savjetodavnog tijela Stručnog centra, s ciljem podrške razvoju politika i strateškom pozicioniranju Stručnog centra • Razviti i provesti inicijativu za pozicioniranje Stručnog centra kao resursnog centra za oblast prevencije ovisnosti u BiH	• Uspostavljeno savjetodavno tijelo sačinjeno od relevantnih eksperata iz različitih sektora • Stručni centar afirmiran kao resursni i referentni centar od javnog interesa u oblasti prevencije ovisnosti u BiH

Partneri i donatori

Stručni centar za prevenciju ovisnosti djeluje kao resursni i razvojni centar, usmjeren na izgradnju kapaciteta aktera u prevenciji rizičnih i ovisničkih ponašanja u Bosni i Hercegovini. Kroz strateški pristup, Stručni centar nastoji graditi i jačati mrežu relevantnih institucija, organizacija, kompanija i pojedinaca kako bi se osigurala učinkovita, naučno utemeljena i održiva prevencija u svim segmentima društva.U skladu s misijom i vizijom Udruženja, saradnja se zasniva na partnerstvu, razmjeni znanja, zagovaranju sistemskih promjena i zajedničkom djelovanju u planiranju, realizaciji i evaluaciji intervencija. Fokus je na uključivanju partnera u sve procese, od razvoja politika i istraživanja, do implementacije programa i ojačavanja zajednica.

U narednom periodu, Stručni centar za prevenciju ovisnosti će dodatno razvijati i ojačavati partnerstva kroz:

- Uspostavljanje i jačanje saradnje sa relevantnim institucijama na lokalnom, entitetskom i državnom nivou – uključujući ministarstva zdravstva, obrazovanja, socijalne zaštite, sigurnosti i pravde;
- Zajedničke istraživačke i evaluacijske inicijative s univerzitetima, istraživačkim institutima i ekspertima iz oblasti zdravlja i obrazovanja;
- Programsku saradnju sa organizacijama civilnog društva, međunarodnim i domaćim, koje djeluju u oblastima zdravlja, prevencije, rada s mladima i socijalne zaštite;
- Umrežavanje s medijskim kućama i stručnjacima iz oblasti komunikacija, s ciljem razvoja javnih kampanja zasnovanih na dokazima;
- Saradnju sa donatorima i međunarodnim partnerima u razvoju inovativnih, sveobuhvatnih i višekomponentnih pristupa prevenciji;
- Vidljivo prisustvo u stručnim zajednicama, kroz prezentacije rada, učešće na konferencijama, objavljivanje stručnih radova i doprinos razvoju profesije.

Na lokalnom nivou, Stručni centar kao ključne partnere prepoznaje škole, centre za socijalni rad, omladinske organizacije, općine, medije i druge lokalne aktere koji djeluju u slobodnom vremenu mladih. Na državnom i entitetskom nivou, partneri su nadležna ministarstva i institucije odgovorne za politike prevencije, zdravlja, obrazovanja i sigurnosti.

Stručni centar će također nastaviti unapređivati saradnju s akterima iz regije i EU, s ciljem razmjene dobrih praksi i zajedničkog djelovanja ka profesionalizaciji i institucionalizaciji prevencije u Bosni i Hercegovini.

Za realizaciju Strateškog dokumenta odgovorni su Upravni odbor i izvršni direktor Udruženja. O provođenju Strateškog plana izvršni direktor će redovno izvještavati članove Upravnog odbora. Za implementaciju konkretnih aktivnosti iz strateškog plana će biti zaduženi zaposlenici Udruženja, raspoređeni po pozicijama i odgovornostima. Realizacija Strateškog plana će biti praćena putem kvartalnih monitoring analiza kao i godišnjih izvještaja u kojima će biti definisani glavni uspjesi i nedostaci u provođenju aktivnosti iz ovog dokumenta, na osnovu čega će se donijeti odluka o potrebi za adaptacijom i revizijom plana implementacije. Monitoring će biti vođen od strane saradnika ispred Stručnog centra koji je zadužen za procese monitoringa i evaluacija.

Monitoring i evaluacija